

Przy wsparciu finansowym z Programu Praw Podstawowych
i Obywatelstwa Unii Europejskiej
Numer Kodu Projektu: JUST/2012/FAC/AG/2848

Praktyczny przewodnik dla służb policyjnych dla przeciwdziałania dyskryminacji społeczności romskiej

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Przy wsparciu finansowym z Programu Praw Podstawowych
i Obywatelstwa Unii Europejskiej
Numer Kodu Projektu: JUST/2012/FRAC/AG/2848

Praktyczny przewodnik dla służb policyjnych dla przeciwdziałania dyskryminacji społeczności romskiej

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Tytuł: Praktyczny przewodnik dla służb policyjnych służący przeciwdziałaniu dyskryminacji społeczności romskiej

Tytuł oryginału: Practical guide for police services to prevent discrimination against the Roma communities

Sporządzony przez:

Javiera Sáez (Fundación Secretariado Gitano)

Sare Giménez (Fundación Secretariado Gitano)

Data: lipiec 2014

Uwaga: Przewodnik ten został opracowany dzięki uwagom Davida Martina Abanades, sierżanta policji, Szefa Zespołu ds. Policyjnego Zarządzania Różnorodnością Miejscowej Policji Fuenlabrada i José Fco. Cano, prezesa Krajowego Związku Komisarzy i Dyrektorów Miejscowej Policji (Unijepol, Hiszpania) oraz przy wkładzie wszystkich partnerów projektu NET- KARD (Hiszpanii, Włoch, Rumunii, Portugalii).

Wyłączenie odpowiedzialności: Projekt niniejszy został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Projekt lub publikacja odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji w nim zawartych.

Tłumaczenie: Summa Linguae

Układ: Pardedós

Wydawca polski:

Fundacja Integracji Społecznej Prom
www.fundacijaprom.pl

ISBN: 978-83-62969-25-8

Wrocław 2016

Od Redakcji

Informator dotyczy wzajemnych relacji między policją a społecznościami romskimi. Został on opracowany na podstawie doświadczeń projektu realizowanego przez służby policyjne kilku krajów Europy: Hiszpanii, Portugalii, Rumunii i Włoch, a więc krajów, w których Romowie stanowią znaczny odsetek. Należy jednak zwrócić uwagę, że sytuacja Romów w tych krajach znacząco różni się od sytuacji Romów mieszkających w Polsce, a i grupy romskie różnią się od siebie w istotny sposób nie tylko sytuacją ekonomiczną, poziomem wykształcenia, ale przede wszystkim poziomem integracji społecznej oraz stopniem przywiązania do wartości, uznawanych za „tradycyjne romskie”.

Niniejszym zwracamy uwagę, że nie wszystkie prezentowane tu rozwiązania przystają do polskiej rzeczywistości – głównie ze względu na wspomniane wyżej odmienności w grupach romskich – a nie ze względu na odmienności w służbach policyjnych naszych krajów. Niech za przykład tych różnic służy stosunek do pracy Romów w policji – na Węgrzech istnieje organizacja zrzeszająca policjantów pochodzenia romskiego, w Polsce służba w policji wciąż jeszcze wyklucza Roma z jęgo społeczności.

Wspólnym pozostaje jednak fakt, że Romowie wszędzie w Europie należą do grup najbardziej narażonych na dyskryminację, zaś funkcjonariusze policji powinni być szczególnie uwrażliwieni na przejawy dyskryminacji i wolni od jakichkolwiek uprzedzeń.

Należy podkreślić, że uzupełnieniem informacji zawartych w tej publikacji powinno być szkolenie policjantów, zwłaszcza tych pracujących na terenach zamieszkałych przez Romów, dotyczące historii, kultury i tradycji Romów, zwłaszcza w tych obszarach, które są wyraźnie odmienne od dominujących wzorców. Poznanie tych różnic pozwoli zrozumieć powody wzajemnej nieufności oraz praktyczne konsekwencje odmiennych wzorów zachowań i przyczyni się do skuteczniejszej pracy policji, a w obu grupach: policjantów i Romów zmieni negatywne stereotypy.

Pojawiające się tu przykłady dobrych praktyk: konsultacje z tzw. starszyzną romską, kwestia nielegalnych osiedli, praktyka zatrzymań, unikanie zachowań dyskryminujących czy wreszcie współpraca międzynarodowa powinny być wykorzystane przez polską policję.

Wartościowym byłoby także przygotowanie podobnej publikacji przez policję, uwzględniającą polską specyfikę, doświadczenia i dobre praktyki. Można zaryzykować stwierdzenie, że w Polsce problem niewłaściwych zachowań policjantów wobec osób wywodzących się z odmiennych kultur nie jest tak

nabrzmiaty jak w innych krajach. Osobom planującym szkolenia dotyczące społeczności romskiej dla polskiej policji warto przypomnieć, że diagnoza sytuacji tej grupy i analiza jej problemów znajduje się w dokumentach związanych z realizacją rządowych programów skierowanych do społeczności romskiej w Polsce, realizowanych systematycznie od 2001 r., a dobrym źródłem wiedzy i partnerem do działań może być istniejąca sieć pełnomocników wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych oraz liczne organizacje pozarządowe, w tym romskie, od lat realizujące działania w społecznościach romskich, a także sieć asystentów edukacji romskiej pracujących w szkołach. Organem koordynującym te działania jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

STRESZCZENIE

Wprowadzenie	7
1. Sytuacja obecna: siły policyjne i społeczności romskie.	11
2. Bariery dla właściwego wykonywania pracy przez policję na rzecz społeczności romskiej i główne wyzwania do pokonania.	17
3. Zalecenia organizacji międzynarodowych ws. policji i społeczności romskiej.	25
4. Najlepsze praktyki.	28
Bibliografia.	42
Słowniczek.	45

Wprowadzenie

Projekt NET-KARD

Głównym celem projektu Net-Kard: Współpraca i Tworzenie Sieci pomiędzy Kluczowymi Podmiotami dla Przeciwdziałania Dyskryminacji Romów jest zapobieganie dyskryminacji społeczności romskiej oraz pomoc ofiarom poprzez promowanie współpracy i tworzenie sieci między kluczowymi podmiotami zaangażowanymi w obronę równości oraz przez poprawę i przeniesienie puli doświadczeń metodologicznych w tym zakresie do różnych krajów biorących udział w projekcie.

Projekt ten jest realizowany pod auspicjami Programu Praw Podstawowych i Obywatelstwa Unii Europejskiej i przy współudziale następujących partnerów: Fundación Secretariado Gitano (partner wiodący, Hiszpania), Portuguese European Anti-Poverty Network (EAPN Portugalia); Wysokiej Komisji ds. Imigracji i Dialogu Międzykulturowego (ACIDI, I.P.) (Portugalia), Centrul de Resourse Juridice (CRJ) (Rumunia), Fundatia Secretariatul Romilor (Rumunia), Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali (Włochy) oraz Istituto Internazionale Scienze Mediche Antropologiche e Sociali (Włochy).

Cel niniejszego Przewodnika

Niniejszy przewodnik skierowany jest do służb policyjnych i specjalistów zaangażowanych w szkolenie różnych jednostek policji. Jego nadrzędnym celem jest zapewnienie profesjonalistom pracującym w ramach tych struktur znajomości mechanizmów i praktyk służących promowaniu sieciowania pomiędzy różnymi zainteresowanymi stronami w celu zapobieżenia dyskryminacji społeczności romskich. Zawartość przewodnika jest wynikiem pracy grup tematycznych i wywiadów przeprowadzonych przez partnerów projektu w Portugalii, Hiszpanii, Rumunii i we Włoszech. Wszystkie informacje zostały następnie zebrane z myślą o pomocy służbom policyjnym na szczeblu europejskim.

Przewodnik stawia sobie dwa główne cele: pierwszy, uświadomienie policjantom ich roli w zwalczaniu dyskryminacji wobec społeczności romskiej, drugi - zapewnienie dobrych praktyk i przydatnych informacji dla tych funkcjonariuszy dla poprawy praktyki policji w kontaktach z obywatelami pochodzenia romskiego lub społecznością romską.

Ostatecznym celem jest poprawa jakości i efektywności służb policyjnych w zapobieganiu i zwalczaniu dyskryminacji wobec Romów.

Użyta metodologia:

Niniejszy przewodnik został przygotowany zgodnie z najważniejszymi ustaleniami grup tematycznych i wywiadami przeprowadzonymi w ramach projektu NET KARD oraz w oparciu o wkład partnerów projektu z Rumunii, Włoch i Portugalii.

Przygotowując niniejszy przewodnik postawiliśmy kilka kluczowych pytań, stosując różne metodologie: grupy tematyczne, wywiady z profesjonalistami ze służb policyjnych oraz wywiady z innymi ekspertami.

Wypowiedzi zostały nagrane i opracowane wokół następujących, kluczowych kwestii:

- *W jaki sposób - pracując jako profesjonalści służb mundurowych - można zapewnić świadczenie wysokiej jakości usług na rzecz społeczności romskich oraz przestrzeganie zasady równego traktowania?*
- *Jakie są główne przeszkody napotykane przy egzekwowaniu prawa antydyskryminacyjnego i - na podstawie Państwa doświadczenia zawodowego - jakie są możliwości pokonania zidentyfikowanych barier (odnosząc się do Romów korzystających ze swoich praw)?*
- *Czy możecie Państwo wyjaśnić dynamikę i dotychczasowe doświadczenia swojej pracy zawodowej w zagwarantowaniu prawa i niedyskryminacji osób ze względu na pochodzenie etniczne lub kulturowe, zwłaszcza Romów?*
- *Czy możecie Państwo wskazać lub opisać narzędzia, metody i modele współpracy między kluczowymi podmiotami lub dobre praktyki w zakresie tworzenia sieci z innymi funkcjonariuszami, władzami i innymi podmiotami w odniesieniu do Romów?*

- Czy znacie Państwo działania lub dobre praktyki dostosowane do współpracy z Romami (we własnym lub innym państwie)?
- Jakie są potrzeby w zakresie szkolenia policjantów w zakresie współpracy ze społecznościami romskimi i zapewnieniu ich praw?
- Jakie działania są podejmowane w Państwa służbach policyjnych w celu zapobieżenia zjawisku "profilowania etnicznego" (zatrzymywaniu i przeszukiwaniu ludzi na ulicy w oparciu o ich cechy fizyczne lub fenotypy etniczne)?
- Czy sądzicie Państwo, że ważnym jest uwzględnienie w procedurach operacyjnych policji wytycznych w celu zapobiegania potencjalnym elementom dyskryminacji lub nienawiści?
- Uwagi, komentarze.

Struktura przewodnika

Przewodnik rozpoczyna się od prezentacji obecnej sytuacji policji i społeczności romskich. Kolejne rozdziały zawierają przegląd istniejących barier stojących na drodze do właściwie pełnionej służby policyjnej w odniesieniu do Romów oraz propozycje pokonania głównych wyzwań. Przewodnik zawiera również zalecenia publikowane przez organizacje międzynarodowe w zakresie współpracy policji i Romów, a także dobre praktyki w tym zakresie, które mogą być przenoszone do innych krajów. Zamieszczono także bibliografię dla osób zainteresowanych głębszą analizą relacji między służbami policyjnymi a Romami oraz słowniczek.

Kontekst

Relacje między policją i społecznością romską są kluczowe w wielu aspektach. Romowie są częstym celem dyskryminacji rasowej oraz ofiarami przemocy w wielu krajach europejskich. Należy im zapewnić możliwość pełnego polegania na policji w zakresie ochrony przed przestępstwami z nienawiści oraz to, że przestępstwa takie będą przedmiotem dokładnego śledztwa. W tym samym czasie policja musi sprostać wyzwaniu w postaci skutecznego wykonywania czynności policyjnych w społecznościach romskich, które często podchodzą do takich wysiłków z nieufnością, ze względu na długą historię przemocy i dyskryminacji z rąk różnych organów państwowych.

1. Sytuacja obecna: siły policyjne i społeczności romskie.

W tym rozdziale zajmiemy się obecną sytuacją Romów w odniesieniu do służb policyjnych oraz kwestią równego traktowania i niedyskryminacji. Celem jest podniesienie świadomości i przyjrzenie się z bliska rzeczywistości w zakresie dyskryminacji wobec Romów, **biorąc pod uwagę rolę służb policyjnych**. Według kilku raportów przedłożonych przez organizacje europejskie (ECRI¹, ERRC², Radę Europy³, FRA⁴, Amnesty International⁵, Europejski Trybunał Praw Człowieka⁶, Komisję Europejską⁷, OSCE⁸, ENAR⁹) Romowie **to jedna z grup etnicznych najbardziej narażonych na akty dyskryminacji w wielu krajach Europy**.

Raport Eurobarometru 263 dotyczący dyskryminacji w UE pokazuje, iż 77% Europejczyków uważa, że bycie Romem oznacza rodzaj społecznego upośledzenia. Ponadto, badanie podkreśla, że świadomość istnienia przepisów

1 Zalecenie nr. 13 ws. niechęci wobec Romów: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N13/default_en.asp

2 <http://www.errc.org/>

3 Prawa Człowieka Romów i Społeczności wędrownych w Europie http://www.coe.int/t/commissioner/source/prems/prems79611_GBR_CouvHumanRightsOfRoma_WEB.pdf
http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/archive/documentation/recommendations/MiscCO-CENguidelineseu_en.asp

4 <http://fra.europa.eu/en/theme/roma>

5 <http://www.amnesty.org/en/roma>

6 http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Roma_ENG.pdf

7 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0133:en:NOT>

8 <http://www.osce.org/odihr/102598>

9 http://cms.horus.be/files/99935/MediaArchive/policy/GPP_7_Roma%20FINAL%20adopted.pdf

antydiskryminacyjnych pozostaje w Unii Europejskiej dość niska¹⁰. Według raportu opublikowanego wspólnie przez Europejską Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) oraz Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w roku 2012, wielu Romów nadal doświadcza dyskryminacji i wykluczenia społecznego w UE. Raport zatytułowany: Sytuacja Romów w 11 Państwach Członkowskich UE¹¹ opiera się na badaniach sytuacji społeczno-ekonomicznej Romów oraz członków innych grup etnicznych zamieszkających w pobliżu, w 11 państwach członkowskich UE oraz w sąsiadujących krajach europejskich.

Raport pokazuje, że w 11 badanych państwach członkowskich UE, gdzie żyje większość romskich obywateli UE, stan zatrudnienia, edukacji, mieszkalnictwa i opieki zdrowotnej jest niezadowolający. Statystycznie ich sytuacja jest gorsza niż członków innych grup etnicznych zamieszkających w pobliżu. Romowie nadal doświadczają dyskryminacji, a także **nie są wystarczająco świadomi swoich praw** gwarantowanych przez prawo UE.

Badanie to dostarcza danych o relacjach między **Romami i policją** w zakresie dyskryminacji:

- Między 65% a 100% Romów - w zależności od badanego kraju - **nie zgłosiło policji doświadczonych przez nich przypadków osobistej wiktymizacji**.
- Głównym powodem niezgłaszania doświadczanej przez Romów kryminalnej wiktymizacji, było **odczucie, że policja nie będzie w stanie nic na to poradzić**.
- Średnio - 1 na 3 ankietowanych Romów **został zatrzymany przez policję** w ciągu ostatnich 12 miesięcy, z czego połowa osób wskazała, iż uważają, że zostali zatrzymani przede wszystkim dlatego, że byli Romami.
- Romowie, którzy zostali zatrzymani przez policję, **byli zatrzymywani średnio 4 razy** w ciągu 12 miesięcy.
- Średnio 1 na 4 ankietowanych Romów, którzy zostali zatrzymani przez kontrolę graniczną w ciągu ostatnich 12 miesięcy podczas powrotu do kraju uważa, iż zostali zatrzymani przede wszystkim dlatego, że byli Romami.

10 Specjalny Eurobarometr 263. Dyskryminacja w EU. 2007. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_263_sum_en.pdf

11 <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/situation-roma-11-eu-member-states-survey-results-glance>

Przestępstwa z nienawiści i romofobia.

Romowie padają ofiarą nie tylko dyskryminacji w wielu dziedzinach życia społecznego, niestety są często ofiarami przestępstw z nienawiści: podpażeń, przemocy fizycznej, obraźliwych wypowiedzi, nawet morderstw. Ten rodzaj przemocy wobec Romów nazywa się **romofobią**. Przemoc wobec Romów pozostaje poważnym problemem w wielu krajach i szkodzi nie tylko osobom bezpośrednio dotkniętym takim atakiem, ale także Romom jako całej grupie etnicznej, cierpiącej z powodu braku skutecznej reakcji ze strony władz państwowych. Podczas gdy Romowie w politykach poszczególnych rządów są często określani jako grupy „szczególnie narażone”, **niewiele z tego zrozumienia przekłada się na praktykę** lub politykę innych organów państwa w rozwiązywaniu problemu przemocy wobec Romów¹².

Raporty otrzymywane z całej Europy przez Komisarza Praw Człowieka Rady Europy wskazują na „pewne powtarzające się schematy dyskryminacji i złego traktowania Romów **przez policję**”¹³. Przede wszystkim Romowie byli poddawani policyjnej przemocy podczas akcji policyjnych zarówno w miejscach publicznych, takich jak osiedla romskie, jaki i w ośrodkach zatrzymań. W takich przypadkach, śledztwa w sprawie motywowanych rasowo uchybień policji często bywają w oczywisty sposób tendencyjne lub dyskryminujące. Po drugie, „w odosobnionych osiedlach romskich, ludzie je zamieszkający mogą być przedmiotem szczególnej uwagi policji, przejawiającej się często w postaci uporczywych nalotów”¹⁴.

Oprócz szczególnej uwagi poświęcanej romskim dzielnicom mieszkaniowym, Romowie - zwłaszcza w samochodach osobowych i innych pojazdach - są celem etnicznie profilowanych zatrzymań i przeszukań lub innych środków dyskryminujących ze strony policji. Przedstawiciele Romów zgłaszali również

12 Patrz wiele przypadków zgłaszanych przez ERRC w raporcie Imperfect Justice. Anti-roma violence and impunity. 2011 <http://www.errc.org/reports-and-advocacy-submissions/imperfect-justice-anti-roma-violence-and-impunity/3827> oraz w raporcie Komisarza Praw Człowieka Rady Europy, Praw Człowieka Romów i Społeczności Wędrownych w Europie http://www.coe.int/t/commissioner/source/prems/prems79611_GBR_CouvHumanRightsOfRoma_WEB.pdf

13 W czerwcu 2012 roku, Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł, że Węgry naruszyły Europejską Konwencję Praw Człowieka w przypadku policyjnej przemocy wobec Romskiej kobiety. <http://www.errc.org/article/european-court-of-human-rights-rules-against-hungary-in-police-brutality-case/4014>. Dla stroniczych Rasowo dochodzeń policyjnych z udziałem Romów, patrz 9 przypadków ECHR w http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Roma_ENG.pdf

14 *Prawa Człowieka Romów i Społeczności Wędrownych w Europie*, 2012, str. 76-80.

arbitralne zajęcia lub niszczenie mienia. **Romowie wydają się być nieproporcjonalnie często i arbitralnie zatrzymywani.**

Według danych EU-MIDIS data in focus: Mniejszości jako ofiary przestępstw¹⁵ w odniesieniu do Romów występowało średnio większe (10%) prawdopodobieństwo napadu lub zagrożenia przemocą, co najmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. W zależności od badanej grupy, między 57% a 74% przypadków napaści lub gróźb **nie zostało zgłoszonych policji**, pomimo faktu, iż różne grupy uznały, że pomiędzy 60% a 75% tych zdarzeń miało poważny charakter. Niemal jedna piąta badanych Romów (18%) stwierdziła, że przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy padła ofiarą poważnego nękania. W zależności od badanej grupy, między 75% a 90% tych przypadków **nie zostało zgłoszonych policji**, mimo, że ofiary - w zależności od danej grupy – uznały między 50% a 61% z nich jako „poważne”. Średnio 18% wszystkich badanych respondentów romskich stwierdziło, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyło przynajmniej jednego przypadku „przestępstwa wymierzonego bezpośrednio w nich”, tj. napaści, pogroźek lub nękania, które -według nich - miały tło rasowe. Dla porównania, mniej niż 10% członków innych grup wskazuje, iż padło ofiarą przestępstwa „na tle rasowym”¹⁶.

Profilowanie etniczne i Romowie.

Według definicji opublikowanej w 2012 roku przez Open Society Justice Initiative w książce: Zmniejszając zjawisko profilowania etnicznego w UE (oryg. Reducing ethnic profiling in the EU)¹⁷, profilowanie etniczne jest praktyką stosowania kryteriów pochodzenia etnicznego, rasy, pochodzenia narodowego lub religii jako podstawy podejmowania przez organy ścigania decyzji wobec osób podejrzewanych o udział w działalności przestępczej. Profilowanie etniczne może wynikać z dyskryminującego podejmowania decyzji przez poszczególnych funkcjonariuszy organów ścigania. Może być też produktem praktyki i **polityki organów ścigania** bez jakiegokolwiek uzasadnionego

15 <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/eu-midis-data-focus-report-6-minorities-victims-crime>

16 Dla szczegółowych informacji na temat dyskryminacji Romów w Hiszpanii, Rumunii, Włoszech i Portugalii, patrz 4 sprawozdania opracowane w ramach projektu UE w NET_KARD, dostępne w języku angielskim:
http://www.gitanos.org/centro_documentacion/publicaciones/fichas/100464.html

17 <http://www.opensocietyfoundations.org/publications/reducing-ethnic-profiling-european-union-handbook-good-practices>

celu w zakresie egzekwowania prawa, które mają nieproporcjonalnie duży wpływ na określone grupy. Jest to często wynikiem przekonań głęboko zakorzenionych w psychice poszczególnych funkcjonariuszy organów ścigania, a nawet całych instytucji i stowarzyszeń, w których funkcjonują”.

Profilowanie etniczne, stosowane przez policję w Europie, jest rozpowszechnioną formą dyskryminacji¹⁸. Skupiając się na wyglądzie, a nie zachowaniu, policja, która angażuje się w profilowanie etniczne narusza podstawowe zasady praw człowieka. Ponadto, profilowanie etniczne jest nieskuteczne, o ile skłania policję do skupiania się na cechach rasowych i etnicznych, a nie na rzeczywistych cechach wykroczenia i powoduje zatrzymywanie i przeszukiwanie dużej liczby niewinnych ludzi. Jak przekonamy się później, **Romowie są jednym z głównych celów profilowania etnicznego w wielu krajach Europy.**

Pytania zawarte w sprawozdaniu EU-MIDIS data Focus Report 1: The Roma¹⁹ (Romowie) **o kontaktach z organami ścigania** zostały postawione w celu zidentyfikowania przypadków dyskryminującego traktowania przez policję. Zapytano każdego respondenta, czy był zatrzymany przez policję w ciągu ostatnich 12 miesięcy. W przypadku odpowiedzi twierdzącej, ankier zadał szereg szczegółowych pytań, tj.: jak często byli zatrzymywani przez policję w ciągu ostatnich 12 miesięcy; czy przemieszczali się pieszo, podróżowali jakimś pojazdem, czy też komunikacją miejską, gdy zostali zatrzymani?; **czy sądzą, że zostali zatrzymani z powodu przynależności do mniejszości? („profilowanie etniczne”)**; co faktycznie czyniła policja w trakcie zatrzymania? i czy byli traktowani z szacunkiem przez policję?

Średnio - w siedmiu badanych państwach członkowskich - połowa Romów zatrzymanych przez policję w ciągu ostatnich 12 miesięcy, uważa, że zostali zatrzymani na podstawie ich pochodzenia etnicznego.

Jeżeli chodzi o wskaźniki dyskryminacyjnego traktowania i wiktymizacji, Bułgaria i Rumunia zgłaszają niski poziom zatrzymań przez policję. Odkrycie to może odzwierciedlać niskie wskaźniki włączenia Romów w Bułgarii i Rumunii do głównego nurtu społeczeństwa, w tym natężenia działań policji i sąd

18 Więcej danych na temat Hiszpanii, Bułgarii i Węgier, patrz Addressing Ethnic Profiling by the Police: A Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search (STEPSS) Project, Nowy Jork: OSI: 2008.

http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/itpr_37020_47387875.pdf

19 EU-MIDIS Data in Focus Report 1: The Roma.

mniejsze szanse, aby zostać zatrzymanym. Ewentualnie: natężenie działań policji może być niższe w niektórych krajach w porównaniu do pozostałych. Na pytanie, czy uważają, że zostali zatrzymani przez policję w ciągu ostatnich 12 miesięcy na podstawie ich przynależności etnicznej („profilowania etnicznego”) – otrzymane wyniki wskazują stałą zależność między liczbą zatrzymań, a zakresem profilowania etnicznego. Na tym tle Grecja odstaje od pozostałych siedmiu państw członkowskich UE, jako kraj ściśle nadzorujący społeczności romskie, która uznaje kontakty z policją za dyskryminujące.

Niedawne badania przeprowadzone przez Uniwersytet w Walencji w Hiszpanii, zatytułowane: „Identificación policial por perfil étnico en España”²⁰ pokazują, że Romowie w Hiszpanii byli zatrzymywani przez policję 10 razy częściej, niż członkowie innych grup etnicznych.

Implikacje wysoce dyskryminujących kontaktów policji ze społecznością romską nie wróżą dobrze rozwojowi dobrych stosunków „policja – społeczności” i pomagają wyjaśnić zjawisko niskiego poziomu zgłaszania przez Romów przypadków wiktymizacji przez policję.

W badaniu EU-MIDIS Data in Focus Report 1: Roma respondenci zostali również zapytani o to, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy byli zatrzymywani przez służby imigracyjne, celne i kontrolę graniczną, gdy wjeżdżali do kraju. W przypadku odpowiedzi twierdzącej - czy uważają, że zostali wyznaczeni do zatrzymania przede wszystkim na podstawie ich przynależności do mniejszości. Połowa Romów ankietowanych w Czechach uważa, że zostali wyznaczeni do zatrzymania - gdy wracali do kraju - na podstawie ich wyglądu. Romowie w Polsce i na Słowacji również wskazują na wysoki poziom profilowania etnicznego przez służby imigracyjne, celne oraz kontrolę graniczną. Natomiast liczba wskazująca na odmienne traktowanie była bardzo niska na Węgrzech i w Rumunii.

Średnio, w siedmiu badanych państwach członkowskich, 1 na 4 Romów uznał, że został zatrzymany przez kontrolę graniczną w ciągu ostatnich 12 miesięcy na podstawie jego pochodzenia etnicznego.

Pomimo faktu, że sytuacja jest bardzo zróżnicowana w różnych krajach Europy, można pokusić się o stwierdzenie, że stosunki między policją i społecznościami romskimi są tradycyjnie niezbyt dobre, dlatego konieczna jest budowa nowych form komunikacji i zaufania.

20 http://www.uv.es/garciaj/pub/2013_perfil_etnico.pdf

2. Bariery dla właściwego wykonywania pracy przez policję na rzecz społeczności romskiej i główne wyzwania do pokonania.

Istnieje kilka istotnych barier, które utrudniają skuteczną pracę sił policyjnych w zwalczaniu dyskryminacji i przestępstw z nienawiści, których ofiarami są Romowie.

Brak skarg.

Brak skarg dotyczących dyskryminacji jest jednym z głównych problemów dotyczących społeczności romskiej. Pośrednio, stanowi również problem dla samych organów ścigania, ponieważ wskazuje, że Romowie nie mają zaufania do policji (która jest postrzegana, jako „wróg”) lub, że społeczność romska jest nieświadoma swoich praw²¹ i nie zna pojęcia dyskryminacji oraz kanałów zgłaszania takich incydentów. Ważne jest, aby podkreślić ten problem, starając się zrozumieć przyczyny małej liczby zgłaszanych lub odnotowywanych przypadków²², w tym sytuacji **braku zaufania między społecznościami romskimi i policją**.

Brak zaufania ze względu na długoterminowe skutki dyskryminacji.

Społeczności romskie były tradycyjnie prześladowane w wielu krajach Europy, nawet przez siły policyjne. Jest to przyczyna głęboko zakorzenionego poczu-

21 Wzmianka o tym została uczyniona na spotkaniu obu grup zadaniowych z politykami w Hiszpanii.

22 Patrz dane z badań FRA w poprzednim rozdziale.

cia nieufności²³ i strachu w tej społeczności i wielu Romów nadal odczuwa nieufność wobec policji.

Nawet obecnie, policyjne akcje poszukiwania narkotyków są podejmowane w dzielnicach, zamieszkiwanych przez wielu Romów. Niekiedy, akcje te są bardzo dramatyczne i polegają na zamykaniu całych dzielnic, przeszukiwaniu wielu domów itd., co jest postrzegane przez mieszkających tam Romów, którzy nie angażują się w działalność przestępczą, jako zbyt agresywne.

Wielu Romów nie zna pojęcia dyskryminacji lub nie wie, że łamanie ich praw jest niezgodne z prawem. Ofiary są również nieświadome możliwości zgłaszania takich przypadków. Młodzi, lepiej wyedukowani Romowie, są bardziej świadomi, iż padają ofiarą dyskryminacji, ale nie są przyzwyczajeni do zgłaszania przypadków tego zjawiska²⁴.

Stereotypy dotyczące społeczności romskiej.

Funkcjonariusze organów ścigania często trzymają się stereotypów i są pełni uprzedzeń wobec społeczności romskiej, która nadal odczuwa wpływ uogólnionych, negatywnych stereotypów. Utrudnia to wzajemna komunikację i zbieranie danych (na przykład: policja nie jest przyzwyczajona do postrzegania Romów jako potencjalnych ofiar dyskryminacji, często postrzega ich jako potencjalnych podejrzanych o popełnienie przestępstwa).

Trudności w dostępie do wymiaru sprawiedliwości.

Ogólnie rzecz biorąc, proces składania skargi i dostęp do wymiaru sprawiedliwości jest złożony i może być kosztowny. Policja może odgrywać pomocną rolę w ułatwianiu dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ale funkcjonariuszom brakuje szkolenia w tym zakresie. Instytucja policji mogłaby być bardziej dostępną, aby pomóc ludziom w zgłaszaniu przypadków dyskryminacji.

23 Na przykład, według badań przeprowadzonych w 2000 roku (*Toward Community Policing: the Police and Ethnic Minorities in Hungary, Project on Ethnic Relations*, Budapeszt, 2000) „Węgierska Policja musi zmierzyć się z ogólnym brakiem zaufania opinii publicznej, które wśród Romów rośnie do poziomu skrajnej nieufności. Poziom zaufania pomiędzy policją a Romami stwarza sytuację, w których wysiłki w celu złagodzenia problemów między Romami a policją są niewłaściwie, utrudnione i udaremniane.”

24 Wnioski grup zadaniowych, również ze sprawozdań FRA EU MIDIS Data in Focus Report 1: *The Roma, and The situation of Roma in 11 EU Member States*.

Istnieje różnica między sprawami karnymi z komponentem dyskryminacji, a sprawami cywilnymi ws. dyskryminacji, w których organy do spraw równości mają również do odegrania rolę pomocniczą wobec ofiar wnoszących skargi. W idealnym scenariuszu policja powinna być w stanie poinformować w odpowiednim przypadku daną osobę, że nie jest to sprawa karna i gdzie należy się udać, aby złożyć skargę cywilną ws. dyskryminacji.

Gdyby policja odnotowywała elementy dyskryminujące (lub tendencyjność na podstawie pochodzenia etnicznego, mowy nienawiści itp.) w swoich raportach, pomogłoby to prokuratorom w postępowaniu przygotowawczym zidentyfikować przypadki dyskryminacji etnicznej na podstawie raportowanych przez policję okoliczności obciążających. Mimo, że to do prokuratora należy decyzja ws. kategorii prawnej przestępstwa, informacje dostarczone przez policję w swoich raportach mogą pomóc w identyfikacji komponentu rasistowskiego (na przykład, jeśli agresor głosił hasła anty-romskie, gdy atakował ofiarę).

Komunikacja.

Istnieją częste przypadki barier komunikacyjnych między siłami policji i społecznością romską. W niektórych przypadkach bariery te mają charakter językowy (choć istotna część społeczności romskiej w Europie mówi językiem romskim, chociaż zwykle władza również językiem większości); w innych przypadkach istotne informacje dotyczące przepisów, zasad dostępu do systemu opieki zdrowotnej, edukacji lub dokumentów prawnych są napisane w złożonym językiem specjalistycznym. Również policjanci często używają języka, który nie jest łatwy do zrozumienia dla osób o niskim poziomie wykształcenia. Wreszcie, policja po prostu jest nieświadoma praktyk i tradycji romskich, co utrudnia sprawną komunikację między tymi dwiema grupami.

Dobrym sposobem na poprawienie komunikacji byłoby rozszerzenie codziennych kontaktów, które ma policja w dzielnicach zamieszkiwanych głównie przez Romów. Lokalni funkcjonariusze mają informacje z pierwszej ręki na temat rzeczywistości Romów, rozmawiają z ludźmi i mogą stworzyć klimat wzajemnego zaufania opartego na dialogu. Wyjście z posterunku i chodzenie po ulicach jest dobrym sposobem na to, aby policja zaczęła być postrzegana jako przystępni urzędnicy, którzy świadczą usługę. Innym sposobem jest stworzenie zespołów pomocowych dla lepszego zrozumienia społeczności romskich - zrozumienia, które jest niezbędne do interwencji pomiędzy różnymi społecznościami.

Sytuacje wysokiego narażenia.

Romowie żyją często w sytuacji wysokiego narażenia, wynikającego z nieudzielenia przez państwo odpowiedniej ochrony. Dlatego niektóre społeczności romskie znajdują się czasami w sytuacjach nieuregulowanych / nieprzepisowych. Przykładem są sytuacje, w których mieszkają oni w osiedlach, do których nie mają prawa własności. Jednakże, państwo niekiedy ingeruje w celu uregulowania tego rodzaju sytuacji i to policja zazwyczaj ma zrealizować takie zadania. Niemniej, wykonujący je policjanci muszą przestrzegać praw człowieka. Dla przykładu, przeprowadzanie przymusowych eksmisji jest legalne tak długo, jak istnieje odpowiednia alternatywa oraz wszelkie inne gwarancje ochrony praw człowieka (z szczególnym uwzględnieniem ochrony dzieci i najsłabszych członków społeczności)²⁵.

Biorąc ten kontekst pod uwagę, stosunki między policją i społecznością romską bywają często napięte przez fakt, że policja może być odpowiedzialna za realizację zadań, które - w określony sposób - dotyczą mniejszości, takich jak eksmisje lub przepisy imigracyjne. To zawsze trudne sytuacje, kiedy policja powinna zachować szczególną ostrożność podczas przeprowadzania tego rodzaju czynności, z równoczesnym poszanowaniem praw człowieka i obowiązku zapewniania ochrony.

Brak danych o przypadkach dyskryminacji.

Duże rozbieżności między rzeczywistymi przypadkami i tym, co znajduje odzwierciedlenie w liczbach i raportach.

Kolejnym problemem zidentyfikowanym w całej Europie jest brak danych na temat dyskryminacji Romów. W tym kontekście zwraca uwagę problem prawny. Według niektórych przepisów krajowych (Hiszpanii, Francji, Portugalii etc.), gromadzenie lub rejestrowanie danych dotyczących pochodzenia etnicznego ludzi jest nielegalne, mimo że pomaga to chronić prywatność i dane osobowe. Oznacza to również, że nie ma żadnych danych i dowodów na to, że ta mniejszość etniczna doświadcza dyskryminacji ze względu na ich pochodzenie etniczne.

25 Patrz tutaj również wyjaśnienie w sprawie międzynarodowych norm dotyczących przymusowych eksmisji, na str. 8: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR39/004/2011/en/5f9becde-66e9-4262-bb3a-ff1c3681046d/eur390042011en.pdf>

Problem ten może zostać rozwiązany w inny sposób: funkcjonariusz może zapytać lub odnotować to czy akt agresji lub dyskryminacji miał miejsce, ponieważ osoba dyskryminującą ma uprzedzenia wobec Romów i przejawia nienawiść. Nie musi być odnotowywany fakt, pochodzenia etnicznego ofiary, ale raczej to, czy niechęć wobec Romów leżała u podstaw agresji. Policja podczas odnotowywania aktów agresji może używać raportów zawierających pytania o (ewentualną) stronnicość rasową lub etniczną (w tym niechęć wobec Romów). Zapewni to statystyki dotyczące antyromskich przestępstw z nienawiści (nie ma znaczenia, czy ofiara jest naprawdę Romem czy też nie, ważną kwestią jest czy czyny sprawcy były motywowane nienawiścią do Romów)²⁶.

Gromadzenie danych etnicznych pozostaje drażliwym tematem dla wielu państw członkowskich UE. Mimo zastrzeżeń wielu państw członkowskich UE o zakazie generowania statystyk etnicznych ważne jest, aby pamiętać, że **normy w zakresie ochrony danych nie zabraniają zbierania statystyk dotyczących standardów etniczności, a standardy niedyskryminacji** w rzeczywistości wzywają do tworzenia statystyk z komponentem etnicznym, jako niezbędnego środka monitorowania i rozwiązywania problemu dyskryminacji. Rekomendacja R(97) 18 Komitetu Ministrów Rady Europy wyraźnie zezwala na przetwarzanie danych wrażliwych, **w tym „danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe”**, a prawo krajowe stanowi, że dane muszą być „gromadzone w taki sposób, aby niemożliwym było zidentyfikowanie osoby będącej przedmiotem tych danych”.

Ochrona danych jest kwestią ważną i bardzo istotną dla pracy policji. System ochrony danych musi być wdrożony we wszystkich procedurach dotyczących dyskryminacji. Ponadto, policjanci - gdy mają do czynienia z grupami narażonymi na wysokie ryzyko dyskryminacji - powinni być przeszkoleni w zakresie poufności i ochrony danych.

Niektóre służby policyjne (londyńska policja metropolitalna, policja katalońska²⁷, policja lokalna, tak jak Fuenlabrada w Hiszpanii, itp.) wprowadziły procedury wykrywania przypadków dyskryminacji rasowej czy etnicznej lub

26 Powinniśmy pamiętać, że w niektórych przypadkach przestępstwa z nienawiści są regulowane jak zwykle przestępstwa, element nienawiści traktowany, jako okoliczność obciążająca, a nie, jako przestępstwo samo w sobie. Zależy to od prawa krajowego każdego Państwa Członkowskiego. Patrz przestępstwa z nienawiści, *A Practical Guide*. OSCE, 2009.

27 <http://gestionpolicialdiversidad.org/PDFdocumentos/ProcedimientoDelitosMossos.pdf>

przestępstw z nienawiści, korzystając z oferowanych im konkretnych danych na temat incydentów rasistowskich lub anty-romskich²⁸.

Brak koordynacji między różnymi poziomami i rodzajami sił policyjnych.

W niektórych krajach system sił bezpieczeństwa jest dość skomplikowany, z różnymi szczeblami administracyjnymi, z własnymi kompetencjami (krajowymi, regionalnymi, wojewódzkimi, lokalnymi). Ma to wpływ na prace funkcjonariuszy organów ścigania, którzy czasami mają trudności w koordynacji działań, wymianie doświadczeń i procedur itd. To pozwala również zrozumieć dlaczego w niektórych krajach brak kompleksowej lub jednolitej strategii rozwiązywania problemów dyskryminacji rasowej lub etnicznej (na przykład, wdrażane w danym kraju dobre rozwiązania na poziomie lokalnym mogą być nieznane w innych miastach lub regionach tego samego kraju). Dla podniesienia poziomu wiedzy i poprawy interwencji sugerujemy wymianę know-how między społecznościami Romów a przedstawicielami służb. Byłby to również sposób na przełamanie wzajemnych barier i zmianę zachowań.

Brak różnorodności wśród pracowników policji.

Policja jest grupą mało różnorodną, z zaledwie kilkoma przypadkami Romów w roli policjantów. Środki sprzyjające większemu zróżnicowaniu (etnicznemu, religijnemu, w zakresie orientacji seksualnej, zwiększenia liczby kobiet itd.) wydają się zarówno konieczne, jak i użyteczne. Dotyczy to również zatrudniania Romów. Inicjatywy w tym zakresie są bardzo rzadko spotykane w Europie.

Niewystarczające szkolenia policji i potrzeba wspólnych protokołów oraz standardów (w zakresie przestępstw z nienawiści, dyskryminacji, praw człowieka).

Wspólną cechą przestępstw dyskryminacyjnych jest to, że ostatecznym motywem sprawcy czynu zabronionego jest nienawiść do innych. Nienawiść ta przybiera formę ksenofobii, rasizmu, homofobii, nienawiści do biednych, nietolerancji religijnej, nietolerancji ideologii i przekonań innych ludzi, nietolerancji niepełnosprawności fizycznej lub umysłowej oraz innych przypadków

28 Po więcej szczegółów na temat tych procedur, patrz dobre praktyki na końcu niniejszego przewodnika.

bezpośredniego naruszenia zasad wolności, równości, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, czyli zasad, na których opiera się Unia Europejska. Według licznych badań krajowych i międzynarodowych społeczność Romów jest jedną z tych grup społecznych, która zmaga się z najwyższym stopniem dyskryminacji.

W krajach Unii Europejskiej wzrasta świadomość tego problemu, kładzie się coraz większy nacisk na zwalczanie tego rodzaju zachowań, szczególną wagę poświęcając prawu karnemu - jako instrumentowi skutecznego zwalczania dyskryminacji i nienawiści wobec tych, którzy są inni.

Doświadczenie pokazuje, że wiele z tych aktów jest często uznawanych przez policjantów, sędziów i prokuratorów za drobne występki lub drobne wykroczenia.

Ponadto, **organizacje policyjne są w dużej mierze nieświadome rzeczywistego rozmiaru (liczbowego) przestępstw z nienawiści i dyskryminacji ze względu na brak wdrożonych procedur ich odnotowywania.**

Potrzeby szkoleniowe

Istnieje potrzeba organizowania stałych szkoleń w zakresie równości, różnorodności, kwestii Romów itp., w miejsce prowizorycznych, doraźnych szkoleń. Szkolenie powinno być regularnie aktualizowane, aby nadążyć za szybkimi zmianami społecznymi i umożliwić policjantom znajomość tych zmian i umiejętność szybkiego dostosowania się do nich.

Policjanci potrzebują szkoleń zapewniających im podstawową wiedzę, świadomość (w tym samoświadomość) oraz umiejętności niezbędne do wykonywania ich ról w różnych społecznościach. Szkolenia takie powinny zapewnić właściwe i sprawiedliwe traktowanie członków społeczności romskich oraz wrażliwość na różnice kulturowe w odniesieniu do takich spraw jak: struktura rodzinna, role płciowe, opieka nad dziećmi i ogólny styl życia.

Aby zapewnić większą wiedzę i zrozumienie funkcjonariuszy policji w zakresie właściwego wykonywania obowiązków policyjnych w społeczności romskiej, w ogólnym szkoleniu policjantów **należy uwzględnić następujące zagadnienia:**

- prawa człowieka;
- historię i sytuację obecną społeczności romskich;

- kulturę, tradycję i styl życia Romów;
- konieczność poszanowania systemów wartości różnych grup kulturowych;
- wyzwania w stosunkach między policją i Romami;
- znajomość założeń kultury dominującej i etnocentryzmu;
- koncepcje uprzedzeń i dyskryminacji (osobistych i instytucjonalnych);
- koncepcję profilowania etnicznego; praktyczny poradnik dla uzasadniania podejrzeń bez opierania się na pochodzeniu etnicznym i zwiększania efektywności bez profilowania etnicznego;
- rodzaje i przejawy przypadków rasizmu i ksenofobii, a także romofobii;
- zwalczanie przestępstw z nienawiści;
- umiejętności językowe;
- działania na rzecz ustanowienia partnerstwa z Romami i wprowadzenie podejścia do rozwiązywania problemów.

W odniesieniu do właściwego zachowania funkcjonariuszy wobec Romów, umiejętności i zdolności wymaganych do zajmowania się sprawami dotyczącymi grup mniejszościowych są w większości takie same jak dla dobrych praktyk w zakresie działań policyjnych w ogóle. Są jednak aspekty szczególnie istotne w kontaktach z Romami:

- skuteczne komunikowanie się w sytuacjach międzykulturowych;
- poszanowanie zwyczajów romskich (np. wizyty w ich domach, komunikowanie się z kobietami);
- przeciwdziałanie zachowaniom dyskryminacyjnym;
- zarządzanie przemocą i konfliktami (użycie siły, zajmowanie się ofiarami / osobami poszkodowanymi, pośredniczenie między skonfliktowanymi grupami);
- radzenie sobie z lękiem i stresem w trudnych sytuacjach.

3. Zalecenia organizacji międzynarodowych ws. policji i społeczności romskiej.

W uzupełnieniu powyższych zaleceń również organizacje międzynarodowe przedstawiły różne propozycje w zakresie poprawy praktyki policyjnej przy zwalczaniu dyskryminacji wobec Romów (OBWE, Rada Europy, ECRI; patrz bibliografia).

Poniżej znajduje się podsumowanie najważniejszych zaleceń, opublikowanych przez wspomniane organizacje międzynarodowe:

- przygotowywanie procedur systematycznej **oceny działań policyjnych** w odniesieniu do Romów,
- dla uzyskania największego wpływu działania policji powinny być **integralnym elementem polityki** na rzecz integracji Romów i częścią szerszej strategii zwalczania dyskryminacji oraz promowania integracji Romów,
- wszystkie strategiczne kroki dla poprawy relacji między policją i społecznością romską, począwszy od poziomu legislacyjnego i polityki, do poziomu operacyjnego i zarządzania, muszą być podejmowane w ścisłej współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, w tym w szczególności, z **przedstawicielami społeczności romskiej**, ale również innymi odpowiednimi organizacjami rządowymi (np. tymi odpowiedzialnymi za edukację, mieszkalnictwo i opiekę zdrowotną), przedstawicielami kościołów, społeczeństwem obywatelskim i sektorem prywatnym,
- ze względu na ich wiedzę „z pierwszej ręki” na temat **kultury, zwyczajów, potrzeb i obaw społeczności romskich**, członkowie tych grup powinni aktywnie uczestniczyć w rozwoju polityki, świadczeniu szkoleń dla policji, zatrudnianiu Romów w siłach policyjnych, rozwoju i tworzeniu partnerstw między policją i społecznością romską,
- w odniesieniu do policji ważne jest, **aby dotrzeć do wielu grup romskich** w celu identyfikacji tych, które są bardziej otwarte na współpracę. Wsparcie społeczeństwa obywatelskiego może być bardzo pomocne w identyfikacji i zachęcaniu tych grup do większego zaangażowania,

- w celu uzyskania poparcia dla zmiany wśród wszystkich zainteresowanych stron, liderzy polityczni i policja muszą być widocznie zaangażowani w działania na rzecz poprawy sytuacji,
- zobowiązanie do zmiany musi być wyrażone w praktyce poprzez ustanowienie i utrzymywanie **długoterminowych partnerstw** między policją i społecznością romską oraz poprzez dzielenie się udanymi przykładami inicjatyw opartych na partnerstwie z innymi miastami, regionami lub krajami UE,
- opracowanie polityk niwelujących uprzedzenia i negatywne stereotypy oraz promujących **świadomość wśród przedstawicieli organów ścigania**, dotyczących sytuacji Romów,
- opracowanie zasad i procedur zapewniających **skuteczną reakcję policji** na przemoc na tle rasowym wobec Romów,
- w porozumieniu z krajowymi siłami policji, organizacjami pozarządowymi i przedstawicielami organizacji romskich ocena **luki między międzynarodowymi standardami działań policji**, a obecnie istniejącymi praktykami krajowymi,
- opracowanie, w stosownych przypadkach, w ścisłej współpracy z organizacjami międzynarodowymi oraz romskimi organizacjami pozarządowymi, deklaracji, **kodeksów postępowania**, praktycznych podręczników i programów szkoleniowych,
- zachęcanie **Romów do pracy w organach ścigania**, jako zrównoważonego sposobu promowania tolerancji i różnorodności,
- **przepisy prawne** powinny być skutecznie wdrażane, aby zapewnić skuteczne ściganie przestępstw na tle rasowym. Ofiary takich przestępstw powinny być aktywnie zachęcane do zgłaszania się na policję lub do innych właściwych organów,
- **w celu zapewnienia długoterminowego bezpieczeństwa i ochrony Romów**, nowym przepisom antydyskryminacyjnym powinien towarzyszyć podręcznik skierowany do organów ścigania, aby pomóc im w skutecznym wdrażaniu prawa. Funkcjonariuszom organów ścigania należy zapewnić szkolenia w miejscu pracy, aby zapobiec przypadkom ataków na tle rasowym wśród samej policji oraz w celu zapobieżenia takim czynom i ich sprawnego ścigania,
- policjanci - w trakcie ich ogólnego szkolenia - powinni być przeszkoleni na temat bezpośredniego i pośredniego rasizmu i **niechęci wobec Romów**,

- państwa członkowskie powinny zapewnić, że **gminne i inne władze lokalne** przechodząc proces rozwoju instytucjonalnego, traktują one społeczności romskie na sprawiedliwych i równych zasadach. Szkolenie personelu, wyraźne przywództwo, efektywne zarządzanie i nadzór, praktyczne wskazówki, monitorowanie wyników i skuteczne procedury składania skarg są przydatnymi narzędziami do zabezpieczania zmian instytucjonalnych,
- prowadzenie badań na temat **profilowania rasowego** oraz monitorowanie działań policyjnych w celu zidentyfikowania takich praktyk, w tym zbierania danych z podziałem na pochodzenie narodowe lub etniczne, język, religię i narodowość (przy poszanowaniu prawa o ochronie prywatności danych osobowych),
- **szkolenie policji** w kwestii profilowania rasowego oraz korzystanie ze standardu uzasadnionego podejrzenia,
- zapewnienie, że przepisy zakazujące bezpośredniej i pośredniej dyskryminacji rasowej / etnicznej **obejmują działalność policji**,
- podjęcie działań uświadamiających, że akty dyskryminacji rasowej i **wykroczenia na tle rasowym** popełniane przez policję nie będą tolerowane,
- zapewnienie **mechanizmów wsparcia oraz poradnictwo dla ofiar** dyskryminacji rasowej lub wykroczeń na tle rasowym popełnianych przez policję,
- w miarę możliwości, zapewnienie tym Romom, którzy nie rozumieją **języka urzędowego** dostępu do profesjonalnych usług tłumaczeniowych w trakcie ich spotkań z policją,
- zapewnienie, że policja **komunikuje się z mediami i szeroką opinią publiczną** w sposób, który nie utrwała wrogości lub uprzedzeń wobec członków grup mniejszościowych,
- zachęcanie Romów, którzy są ofiarami uchybień policji, **do wnoszenie skarg**, przy zaoferowaniu im niezbędnego wsparcia,
- zapewnienie prowadzenia śledztw w przypadku zarzutów o niewłaściwe postępowanie policji wobec Romów, ściganie i karanie sprawców takich przestępstw,
- rekrutacja i szkolenie odpowiedniej liczby **mediatorów**, w szczególności Romów, w celu zapewnienia łączności między Romami a policją,
- zapewnienie utworzenia **niezależnego organu** do badania skarg złożonych przeciwko policji, w szczególności przez Romów.

4. Najlepsze praktyki. Pomysły możliwe do przeniesienia.

Celem niniejszego rozdziału jest dostarczenie decydentom, administracji publicznej, komisarzom policji, szefom sił policji, instruktorom policyjnym i innym zainteresowanym stronom sprawdzonych, skutecznych pomysłów i projektów w celu poprawy jakości relacji między policją a Romami. **Wiele z tych pomysłów nadaje się do przeniesienia, co oznacza, że mogą one być kopiowane i realizowane w innych krajach UE na poziomie lokalnym, regionalnym lub krajowym, pod warunkiem istnienia woli politycznej, aby to zrobić.**

Oznaczenie:

STEPSS: Projekt Strategii dla Skutecznego Zatrzymywania oraz Przeszukiwania przez Policję

DOBRE
PRAKTYKI

Organizacja wiodąca

Open Society Justice Initiative

Wspierany przez: Program AGIS Komisji Europejskiej, Dyрекję Generalną Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa.

Kraj – miasto

Międzynarodowy

Opis

W okresie 18 miesięcy, począwszy od stycznia 2007 roku, w ramach projektu wspieranego przez program AGIS Komisji Europejskiej, zatytułowanego Strategia dla Skutecznego Zatrzymywania oraz Przeszukiwania przez Policję lub STEPSS, Open Society Justice Initiative pracowała z policją i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w Bułgarii, Węgrzech i Hiszpanii w celu monitorowania stosowania zatrzymań przez policję. Uczestniczące organizacje i osoby nie tylko uzyskały wiedzę pozwalającą im stwierdzić, że mogą mieć problem w postaci profilowania etnicznego, ale byli też gotowi bezpośrednio rozwiązać problem i podzielić się swoimi doświadczeniami.

Projekt STEPSS był inicjatywą trzech krajów i miał na celu poprawę stosunków policja - mniejszości poprzez zwiększenie odpowiedzialności i bardziej efektywne wykorzystanie uprawnień policyjnych w wybranych społecznościach. Dzięki temu projektowi uczestniczące w nim siły policyjne opracowały narzędzia do monitorowania kontroli tożsamości i uprawnień do zatrzymania oraz przeszukania. Pozwoliło to określić, czy to wpływ na społeczności mniejszościowe i przeanalizowanie skuteczności w wykrywaniu i badaniu przestępczości.

Działania związane z projektem STEPSS zawierały audyt bieżącej polityki, praktyk i szkoleń; wizytę badawczą w kilku miejscach w Anglii; opracowanie nowych wytycznych, metod szkoleniowych oraz narzędzi kontroli; monitorowanie zatrzymań i kontroli tożsamości w okresie sześciu miesięcy. Konsultacje w obrębie społeczności były integralną częścią każdego etapu, podczas gdy monitorowanie wyników zostało użyte do dalszej dyskusji: policja - społeczności dotyczącej zasad bezpieczeństwa publicznego, alokacji zasobów oraz - w razie potrzeby - rozwoju alternatywnych metod dotyczących lokalnych problemów przestępczości i bezpieczeństwa.

STEPSS miał na celu poprawę relacji policji ze społecznościami mniejszości poprzez:

- poprawę szkolenia policji oraz wytycznych operacyjnych i prawnych oraz poprzez nadzorowanie kontroli tożsamości, zatrzymań i przeszu-kań;
- opracowanie systemu monitorowania, który rozszerza zarządzanie zatrzymaniami i odpowiedzialnością za zatrzymania przez policję;
- tworzenie forum i zwiększenie zdolności społeczności mniejszościowych do uczestnictwa w dialogu z policją oraz ustanowienie priorytetów dla wykonywania działań policyjnych na poziomie lokalnym;
- tworzenie modeli powielania dobrych praktyk, które mogą być rozpowszechniane na poziomie regionalnym.

STEPSS przeprowadził ocenę istniejącej polityki i praktyki, zaprojektowanych form rejestrowania zatrzymań, przygotowania i wyszkolenia funkcjonariuszy w zakresie protokołów operacyjnych oraz zbierania danych w odniesieniu do zatrzymań, dla sześciu miesięcy w miejscach pilotażowych w każdym kraju. W trakcie projektu policja spotkała się z grupami lokalnych społeczności, omawiając informacje dotyczące zatrzymań. Dane wykazały, że policja stosuje profilowanie etniczne. W każdym miejscu badania pilotażowego policja profilowała ludzi w oparciu o pochodzenie etniczne lub narodowość. Mniejszości były bardziej narażone na zatrzymanie i przeszukiwane, choć niemal bez wyjątku, ich przedstawiciele nie przejawiali złego zachowania częściej niż ci z grupy większościowej. W niektórych przypadkach okazywało się, że znacznie rzadziej łamali prawo, niż ci należący do większości etnicznej.

Kontakt: Rebekah Delsol.Email: rebekah.delsol@opensocietyfoundations.org

Strona internetowa: <http://www.opensocietyfoundations.org/reports/addressing-ethnic-profiling-police>

Oznaczenie:

The Rotterdam Charter (Karta Rotterdamska)

DOBRE
PRAKTYKI

Promotor – Organizacja wiodąca

Policja Rotterdam-Rijnmond, Rada Miasta Rotterdam i RADAR

Kraj - miasto

Holandia

Opis

Karta Rotterdamska została opublikowana w 1996 roku, jako inicjatywa, która wyrosła z partnerstwa między policją Rotterdam - Rijnmond, Radą Miasta Rotterdam i RADAR - organizacją antydyskryminacyjną. To trzykierunkowe partnerstwo odzwierciedla przekonanie, że niezbędne w policji zmiany nie mogą zostać osiągnięte wyłącznie siłami policji. Podczas, gdy to na policji we wszystkich krajach ciąży główna odpowiedzialność za zajmowanie się przestępczością z nienawiści, powodzenie w sprawach dotyczących kwestii etnicznych zależy od współpracy z władzami państwowymi i organizacjami pozarządowymi (NGO).

Sama Karta jest dokumentem, który określa rodzaje działań, które należy podjąć, jeśli „wykonywanie działań przez policję na rzecz społeczeństwa wieloetnicznego” ma stać się rzeczywistością w całej Europie. Obejmuje tematy takie jak szkolenia w zakresie kwestii etnicznych, rekrutacja i utrzymanie funkcjonariuszy specjalizujących się w mniejszościach, egzekwowanie obowiązujących przepisów prawa, partnerstwo z mniejszościami etnicznymi i zarządzanie statystykami przestępczości w podziale na grupy etniczne. Jest to unikalne w tym sensie, że zapewnia przegląd całego szeregu czynności, które muszą zostać wprowadzone.

Kontakt: Robin Oakley Email: oakley@easynet.co.uk

Strona internetowa Pełny tekst karty jest dostępny pod adresem: <http://www.legislationline.org/documents/id/8562>

Oznaczenie:

OSCAD - Włoskie Centrum Monitorowania dla Ochrony przed Aktami Dyskryminacji

Organizacja wiodąca

Polizia di Stato and the Carabinieri. Department of Public Security – Centralna Dyrekcja Policji Kryminalnej.

Współpraca z UNAR, Krajowe Biuro Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej.

Kraj - miasto

Włochy.

Opis

Włoskie Centrum Monitorowania dla Ochrony przed Aktami Dyskryminacji (OSCAD) zostało ustanowione w celu zagwarantowania prawa do ochrony osób należących do grup społecznych narażonych na dyskryminację, **takich jak Romowie**. OSCAD składa się z dyrektorów służb dochodzeniowych Policji Narodowej i Korpusu Karabinierów zajmujących się przestępstwami z nienawiści. Współpracują oni z UNAR, Krajowym Biurem przeciw Dyskryminacji Rasowej.

Przewaga, jaką ma OSCAD nad UNAR jest fakt, że może korzystać z raportów dotyczących anonimowo dokonywanych przestępstw z nienawiści, prowadzić dochodzenia i wszczynać natychmiastowe i ukierunkowane interwencje operacyjne, co wynika z faktu, że szefowie centralnych służb dochodzeniowych Policji Narodowej i Karabinierów są członkami OSCAD. Tej zalety, w walce z przestępstwami z nienawiści, UNAR jako organ zajmujący się równością, nie posiada.

OSCAD wraz z UNAR, sprzyja również zwiększeniu poziomu świadomości wśród policji, instytucji i opinii publicznej w zakresie znaczenia zwalczania wszelkich form dyskryminacji. Zwalczanie dyskryminacji jest traktowane jako sposób ochrony osób zagrożonych wykluczeniem przed angażowaniem się w zachowania antyspołeczne lub przed rekrutacją przez zorganizowane grupy przestępcze.

Centrum Monitorowania dla Ochrony przed Aktami Dyskryminacji (OSCAD) zostało utworzone w celu ochrony ofiar przestępstw z nienawiści, pomocy osobom należącym do mniejszości w korzystaniu z prawa do równości i jako gwarancja ochrony przed wszelkimi formami dyskryminacji.

OSCAD jest prowadzone przez państwową policję oraz karabinierów i należy do Departamentu Bezpieczeństwa Publicznego - Centralnej Dyrekcji Policji Kryminalnej.

W skrócie OSCAD:

- przyjmuje od instytucji, stowarzyszeń zawodowych i handlowych oraz osób prywatnych zgłoszenia dotyczące aktów dyskryminacji i bezpieczeństwa (oscad@dcpc.interno.it - faks +06 46542406 i 06 46542407) w celu monitorowania zjawiska dyskryminacji ze względu na rasę lub pochodzenie etniczne, narodowość, religię, płeć, wiek, język, niepełnosprawność fizyczną lub umysłową, orientację seksualną i tożsamość płciową;
- w oparciu o uzyskane raporty wszczyna ukierunkowane interwencje policji lub karabinierów na szczeblu lokalnym;
- monitoruje skargi o dyskryminacje wniesione do wydziałów policji;
- utrzymuje kontakt z organizacjami publicznymi i prywatnymi oraz instytucjami zajmującymi się zwalczaniem dyskryminacji;
- opracowuje szkolenia przygotowujące policję do działań antydyskryminacyjnych oraz bierze udział w programach szkoleniowych z instytucjami publicznymi i prywatnymi;
- przedstawia odpowiednie środki w celu zapobiegania i zwalczania dyskryminacji.

Kontakt: oscad@dcpc.interno.it

Strona internetowa <http://www.poliziadistato.it/articolo/25241/>

Oznaczenie:

Braterskie Stowarzyszenie Europejskich Funkcjonariuszy Pochodzenia Romskiego

Organizacja wiodąca

Open Society Institute, Ministerstwo Sprawiedliwości i Porządku Publicznego Węgier oraz Brytyjsko - Amerykańskie Stowarzyszenie Czarnoskórych Funkcjonariuszy Krajowej Policji.

Kraj - miasto

Europejski

Opis

Braterskie Stowarzyszenie Europejskich Funkcjonariuszy Pochodzenia Romskiego zostało utworzone w Budapeszcie, w dniu 24 listopada 2006 roku przy wsparciu Open Society Institute, Ministerstwa Sprawiedliwości i Porządku Publicznego Węgier oraz Brytyjsko - Amerykańskiego Stowarzyszenia Czarnoskórych Funkcjonariuszy Krajowej Policji. Stowarzyszenie zostało zapoczątkowane przez węgierskich funkcjonariuszy pochodzenia romskiego i nieromskiego, Brytyjsko - Amerykańskie Stowarzyszenie Czarnoskórych Funkcjonariuszy Krajowej Policji, ale jego formalne powstanie było aktywnie wspierane przez funkcjonariuszy organów ścigania z sześciu krajów europejskich (Bułgarii, Czech, Węgier, Rumunii, Słowacji i Wielkiej Brytanii).

Oczekuje się, że założenie stowarzyszenia spowoduje utworzenie organizacji członkowskich również w innych krajach europejskich. Oznacza to także początek procesu rozwiązywania problemów w innych krajach, ponieważ Romowie są największą mniejszością w Europie. Romowie w wielu krajach dotknięci są poważnymi problemami społecznymi, takimi jak bezrobocie, mieszkania niespełniające podstawowych norm, niedostateczna opieka zdrowotna oraz dyskryminacja.

W ramach swojej działalności, stowarzyszenie pomaga zwalczać dyskryminację, ale sprzyja również edukacji i zatrudnieniu Romów, poprawie ich warunków mieszkaniowych i stwarza szanse wyrwania się z zakłętego kręgu biedy. Doświadczenia międzynarodowe i krajowe wykazały, że praca w organach ścigania stanowi doskonałą okazję dla młodych ludzi. Ze względu na ograniczone środki finansowe ich rodzin, młodzi ludzie nie byłoby w stanie studiować – praca w policji daje szanse do wyrwania się z ubóstwa, poprawy standardu życia i rozpoczęcia kariery.

Braterskie Stowarzyszenie Europejskich Funkcjonariuszy Pochodzenia Romskiego to organizacja non -profit, mająca na celu wdrożenie na poziomie krajowym i europejskim następujących celów: promowanie równych szans w organach ścigania Węgier i innych państw członkowskich UE; zmniejszenie wzajemnych uprzedzeń istniejących między organami ścigania i społecznością romską; zwiększenie liczby personelu pochodzenia romskiego w organach ścigania; poprawę warunków pracy obecnych pracowników pochodzenia romskiego. Równie ważne dla stowarzyszenia są także następujące cele: zapewnienie pomocy w przezwyciężaniu problemów tożsamości personelu pochodzenia romskiego; mediacja w konfliktach Romowie - policja; zmniejszenie uprzedzeń wobec Romów, a tym samym promowanie krajowej i europejskiej integracji mniejszości romskiej; wspieranie uczestnictwa Romów w krajowych i międzynarodowych szkoleniach dla organów ścigania; oraz współpraca z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami partnerskimi.

Stowarzyszenie stawia sobie za cel wsparcie programów różnorodności oraz inicjatyw organów ścigania z krajów partnerskich z punktu widzenia jej statusu organizacji pozarządowej.

Kontakt: György Makula info@faerleo.com

Strona internetowa

<http://www.fajerleo.com/introduction>

Oznaczenie:

Starszyzna romska w roli mediatorów z policją.

Organizacja wiodąca

Mossos d'Esquadra (Policja katalońska)

Kraj - miasto

Hiszpania (Katalonia)

Opis

Inicjatywa ta została zapoczątkowana przez Mossos d'Esquadra (policję regionalną Katalonii) i jest mechanizmem stworzonym w celu koordynowania działań z konkretnymi przedstawicielami społeczności romskiej. Działają oni jako osoby kontaktowe w razie konfliktu z udziałem Romów lub w dzielnicach, gdzie zamieszkuje znaczna populacja Romów.

Procedura działa w następujący sposób: przed udaniem się na miejsce konfliktu, policja kontaktuje się z przedstawicielem społeczności romskiej (starszyzny lub szanowanego Roma, którzy znają swoją społeczność i którzy są jednocześnie dobrymi mediatorami lub rozmówcami), informują o sytuacji (konflikcie rodzinnym, relacjach sąsiedzkich, konflikcie sąsiedzkim itd.) i przed podjęciem jakichkolwiek działań zasięgają porady w zakresie najlepszego sposobu interwencji.

System ten przyczynia się do skutecznego działania policji w zakresie:

- ułatwiania akceptacji obecności policji w okolicy;
- zapobiegania nadmiernej reakcji ze strony policji, która mogłaby mieć wpływ na ludzi, którzy nie są zaangażowani w konflikt (np. zamiast zamykania okolicy z użyciem pojazdów policyjnych lub przeszukiwania domów na oślep, działanie jest bardziej kontrolowane i dyskretnie ukierunkowane tylko na tych, którzy są rzeczywiście podejrzani);

- pozwala policji na lepsze zrozumienie kontekstu, przyczyn konfliktu i możliwych rozwiązań (mediacji, potrzeby wniesienia oskarżenia lub nie, szczególnych okoliczności dotyczących osób zaangażowanych etc.);
- ten model roboczy może zostać łatwo przeniesiony do innych miejsc, w których zamieszkują Romowie.

Kontakt: Albert Oliva Mateu, Główny Inspektor Obszaru Sąsiedztwa i Różnorodności

Albert.oliva@gencat.cat

Strona internetowa <http://www20.gencat.cat/portal/site/mossos>

Oznaczenie:

Wytyczne dotyczące postępowania w przypadku nielegalnych obozowisk

Organizacja wiodąca

Stowarzyszenie Komendantów Policji w Anglii, Walii & Irlandii Północnej (ACPO)

Państwo - miasto

Wielka Brytania

Opis

W Wielkiej Brytanii, Stowarzyszenie Komendantów Policji w Anglii, Walii & Irlandii Północnej (ACPO) opracowało szczegółowe wytyczne dla postępowania w przypadku nielegalnych obozowisk. Celem wytycznych jest wsparcie policji w rozwiązywaniu problemu nielegalnych obozowisk w sposób spójny, równoważąc prawa człowieka Romów z prawami właścicieli ziemskich i opinii publicznej.

Wytyczne podkreślają, że użycie sił policyjnych w celu likwidacji nielegalnych obozowisk powinno być realizowane według rozpoznania obecnych na miejscu policjantów. Ponadto, reakcja policji powinna uwzględniać czynniki kryminalne czy też antyspołeczne oraz sytuację zarówno właściciela gruntu, jak i mieszkańców obozowiska, nie tylko sam fakt jego istnienia. Ponadto, wytyczne stanowią, że decyzja w sprawie eksmisji (lub jej braku) musi być zrównoważona i zgodna z prawami człowieka, legalna i proporcjonalna.

Wypracowany Kodeks postępowania poprzez wyraźne nakreślenie cech nielegalnych obozowisk, może wskazywać sytuacje „tolerowane”, a tym samym pozwala na pewną pobłażliwość. Policjanci są również zachęceni do okazywania wrażliwości wynikającej z braku alternatywnych, legalnych lokalizacji, co utrudnia lub wręcz uniemożliwia ludziom uniknięcie tworzenia nielegalnych koczowisk.

Wytyczne opisują konkretne kroki, które powinna podjąć policja w zakresie zarządzania nielegalnymi obozowiskami, w tym:

- pierwszy kontakt z mieszkańcami ;
- ocena sytuacji;
- współpraca z innymi agencjami rządowymi;
- sam proces eksmisji.

Kontakt: info@acpo.pnn.police.uk

Strona internetowa <http://www.acpo.police.uk/documents/edhr/2009/200911EDHRGUE01.pdf>

Oznaczenie:

Program dla Skuteczności Zatrzymań Policji, PIPE.

Organizacja wiodąca

Platforma Zarządzania Różnorodnością w Policji.

Kraj

Hiszpania

Opis

PIPE to program, który ma na celu poprawę procedur policyjnych dotyczących identyfikacji ludzi w miejscach publicznych, zwiększenie skuteczności tej identyfikacji, przy jednoczesnym unikaniu uprzedzeń rasowych lub etnicznych. Innym celem programu jest stworzenie lub ulepszenie kanałów komunikacji i współpracy między lokalną strażą miejską i społeczeństwem obywatelskim, aby wzmocnić dynamikę współistnienia i promować wzajemne zrozumienie. Program ten opiera się na procedurze opracowanej w europejskim projekcie STEPSS, w którym aktywnie uczestniczyła miejscowa policja z Fuenlabrada, członek UNIJEPOL.

Program dla Skuteczności Zatrzymań Policji (PIPE) działa w ramach Platformy Zarządzania Różnorodnością w Policji - podmiotu, który ma na celu promowanie zmian w policji i poprawę procedur operacyjnych w celu zapewnienia niedyskryminacyjnego traktowania przez policję grup zróżnicowanych, a w szczególności grup mniejszościowych, które są najbardziej narażone na dyskryminację.

PIPE dąży do realizacji następujących celów:

- promowanie większej kontroli ze strony Dyrekcji Policji nad czynnościami związanymi z zatrzymaniami i przeszukaniem dokonywanymi przez jej funkcjonariuszy;
- ustalenie procedury przeprowadzania identyfikacji w celu poprawy skuteczności policji w tym zakresie oraz zapobiegania i przeciwdziałania nastawieniu dyskryminacyjnemu;

- promowanie dokonywania okresowej analizy identyfikacji dokonywanych przez policję, aby - stosownie do sytuacji - przyjąć ewentualne działania naprawcze;
- podnoszenie świadomości, rozszerzenie szkolenia policji, a zwłaszcza przeprowadzania kontroli w zakresie właściwego zarządzania zatrzymaniami przez policję;
- wzmocnienie podejścia do relacji jakie ma policja z grupami zróżnicowanymi i społecznościami lokalnymi.

PIPE realizuje obecnie następujące działania:

- a) we współpracy z ekspertami z Platformy dla Różnorodności w Wykonywaniu Obowiązków Przez Policję - projekt szczegółowego programu rozwoju, zgodnie z uwarunkowaniami właściwymi dla danego miejsca,
- b) we współpracy z ekspertami z Platformy dla Różnorodności w Wykonywaniu Obowiązków Przez Policję - opracowanie Podręcznika Proceduralnego dla Skutecznego Procesu Identyfikacji przez Policję, aby ustanowić protokół zatrzymań przez policję,
- c) stworzenie i używanie Formularza Identyfikacji przez Policję w identyfikacjach regulowanych wyżej wymienionym podręcznikiem,
- d) organizacja różnorodnych szkoleń dla policjantów, w celu ułatwienia prawidłowego stosowania Podręcznika Proceduralnego oraz podniesienie świadomości co do częstotliwości zatrzymań przez policję w grupach zróżnicowanych,
- e) wdrażanie i stosowanie aplikacji komputerowej do pomocy w analizie danych statystycznych uzyskanych w realizacji programu oraz szkolenia dla organów odpowiedzialnych za ochronę danych,
- f) ustanowienie procedur i instrumentów ułatwiających i poprawiających relacje między policją a grupami zróżnicowanymi,
- g) opracowanie kampanii informacyjnych skierowanych do różnych grup na temat praw i obowiązków w sytuacji zatrzymania przez policję oraz prawnych i etycznych obowiązków policjantów,
- h) okresowa ocena danych i dzielenie się rezultatami z opinią publiczną.

Kontakt: José Francisco Cano de la Vega unijepol@unijepol.eu

Strona internetowa: http://gestionpolicialediversidad.org/PDFactividades/Programa%20_PIPE%20_con_cuestionario.pdf

Bibliografia

ECRI General Policy Recommendation N° 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N3/Recommendation_3_en.asp#TopOfPage

ECRI General Policy Recommendation n° 11 on combating racism and racial discrimination in policing.

http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/source/ecri_recommendation_11_2007_en.pdf

ECRI General Policy Recommendation no.13 on combating anti-gypsyism and discrimination against Roma.

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/gpr/en/recommendation_n13/e-RPG%2013%20-%20A4.pdf

Addressing Ethnic Profiling by the Police: A Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search (STEPSS) Project, New York: OSI, 2008.

http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/itpr_37020_47387875.pdf

Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding. OSCE, 2010 <http://www.osce.org/node/67843>

Toward Community Policing: the Police and Ethnic Minorities in Hungary, Project on Ethnic Relations, Budapest, 2000.

Fundamental rights-based police training – A manual for police trainers. FRA, 2013 <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/fundamental-rights-based-police-training-manual-police-trainers>

Handbook for Security Forces in identifying and recording racist or xenophobic incidents, Hiszpania, 2012

http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_31603_276634063.pdf

Raport Roczny: Discrimination and Roma Community 2013, FSG, Hiszpania. (Specjalne wydanie skupiające się na policji) <http://gitanos.org/upload/41/94/Discriminacion2013.pdf>

Police Training Concerning Migrants and National Minorities, Oakley, Robin, in: Council of Europe, Human Rights and the Police, Strasburg.

Human Rights and the Police: Seminar Proceedings: Strasburg, 6-8 grudnia 1995, Volume 918.

Policing and Roma: a resource manual. Compilation of documents to support implementation of the OSCE action plan for Roma & Sinti. OSCE, 2006.

<http://www.osce.org/odihr/21615>

Combating Hate Crimes in the OSCE Region, OSCE/ODIHR, 2005, Załącznik D.

Policing Racist Crime and Violence. A Comparative Analysis, EUMC, wrzesień 2005.

“Szoveggyujtemeny: a kisebbségiügyekrendorsegikezelesenektanulmányozásához”

(Case Studies of Police and Minority Relations), K. Csanyi and L. Felkai (Eds.). Budapeszt, Węgry: Constitutional and Legislative Policy Institute: 1997.

Guía para la gestión policial de la Diversidad. Plataforma por la gestión policial de la diversidad. Hiszpania, 2013. <http://www.gitanos.org/actualidad/archivo/100029.html>

Identificación policial por perfil étnico en España. García Añón et al. Tirant lo Blanc, 2013. http://www.uv.es/garciaj/pub/2013_perfil_etnico.pdf

Reducing Ethnic Profiling in the European Union: A Handbook of Good Practices. Open Society Justice Initiative.

<http://www.opensocietyfoundations.org/publications/reducing-ethnic-profiling-european-union-handbook-good-practices>

Equality, diversity, and human Rights strategy for the police service (UK, 2009)

<http://www.acpo.police.uk/documents/edhr/2010/201001EDHREDH01.pdf>

Towards More Effective Policing, Understanding and preventing discriminatory ethnic profiling: A guide. FRA, 2010. <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/towards-more-effective-policing-understanding-and-preventing-discriminatory-ethnic>

Police stops and minorities. FRA, 2010. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1132-EU-MIDIS-police.pdf

Police stops and minorities: understanding and preventing discriminatory ethnic profiling (infosheet)

<http://fra.europa.eu/en/publication/2010/police-stops-and-minorities-understanding-and-preventing-discriminatory-ethnic>

Police training concerning migrants and ethnic relations. Rada Europy, 1993. http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/documentation/Series_Communities_Relations/Police_training_concerning_migrants_and_ethnic_relations_e%2%80%A6.pdf

Enhancing Intercultural Competence in Police Organizations. Wolf Rainer Leenen, 2002.

Rotterdam Charter: Policing for Multi-ethnic Society (1996)

<http://www.legislationline.org/documents/id/8562>

Field Visit on Police and Roma relations, Rumunia, 2007.

<http://www.osce.org/odihr/30876>

Słowniczek

Anty-romskość:

Anty-romskość lub anty-cyganizm to kolejna oznaka nietolerancji, która obejmuje wszystkie formy nienawiści, dyskryminację, wrogość i przemoc wobec tej grupy. Jest ona oparta na uprzedzeniach oraz ignorancji i ma silne historyczne korzenie w kulturze popularnej, przyjąwszy postać stereotypów, banałów, żartów, obraźliwych i poniżających postaw. W przypadku przestępstw z nienawiści wobec Romów jest również nazywana romofobią.

Bezpośrednia dyskryminacja rasowa:

Wszelkie odmienne traktowanie oparte na takich przesłankach jak: rasa, kolor skóry, język, religia, narodowość lub pochodzenie narodowe lub etniczne, które nie ma obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia. Odmienne traktowanie nie ma obiektywnego i racjonalnego uzasadnienia, jeśli nie ma uzasadnionego celu lub jeśli nie ma właściwych proporcji pomiędzy zastosowanymi środkami a celem.

Profilowanie etniczne:

„Profilowanie etniczne” ma miejsce wtedy, gdy funkcjonariusze policji - bez żadnego konkretnego celu i bez rozsądnego uzasadnienia zamiast zachowań wykorzystują rasę, pochodzenie etniczne, religię lub pochodzenie narodowe jako podstawę do podejmowania decyzji o tym, kto jest lub może być zaangażowany w działalność przestępczą podczas czynności przeszukiwania i kontroli, nadzoru lub śledztwa.

Przestępstwa z nienawiści:

Jest to przestępstwo popełnione na podstawie uprzedzeń. Oznacza to, że sprawca świadomie wybiera cel przestępstwa na podstawie określonej cechy. Celem może być jedna lub kilka osób lub może być skierowane do grupy mającej szczególne cechy, np: rasa, język, religia, pochodzenie etniczne, narodowość lub podobne.

Incydenty motywowane nienawiścią:

Incydenty, akty lub przejawy nietolerancji popełnione w oparciu o uprzedzenia, które mogą nie przekroczyć progu przestępstwa z nienawiści albo dlatego, że przestępstwo nie zostało udowodnione lub też, dlatego, że dany akt nie jest uznany za przestępstwo na podstawie ustawodawstwa danego państwa.

Pośrednia dyskryminacja rasowa:

Przypadki, w których pozornie neutralny czynnik: przepis, kryterium lub praktyka nie może być łatwo spełniona przez niektórych ludzi lub stawia ich w niekorzystnej sytuacji z powodu ich rasy, koloru skóry, języka, religii, narodowości lub pochodzenia narodowego lub etnicznego, jeśli czynnik ten nie ma obiektywnego i racjonalnego uzasadnienia. Neutralny czynnik powinien dążyć do osiągnięcia słusznego celu przy zachowaniu racjonalnych proporcji pomiędzy zastosowanymi środkami a zamierzonym celem.

Nadmierna ilość działań policyjnych:

„Nadmierna ilość działań policyjnych” ma miejsce wtedy, gdy przywiązuje się większą uwagę do przestępstw rzekomo popełnionych przez członków poszczególnych mniejszości lub grup etnicznych lub gdy bardziej wykorzystuje się posiadane uprawnienia wobec takich osób.

Policja:

Osoby wykorzystujące (lub posiadające z mocy prawa) prawo do użycia siły w celu utrzymania prawa i porządku w społeczeństwie. Zwykle obejmuje to zapobieganie i wykrywanie przestępstw. Dotyczy to również tajnych służb oraz funkcjonariuszy kontroli granicznej oraz prywatnych firm, wykorzystujących określone powyżej uprawnienia.

Uzasadnione podejrzenie:

Podejrzenie popełnienia przestępstwa uzasadnione obiektywnymi kryteriami, przed podjęciem przez policję dochodzenia, kontroli, nadzoru lub czynności śledczych.

Incydent rasistowski:

Każdy incydent, który jest postrzegany przez pokrzywdzonego lub inne osoby jako rasistowski.

Przestępstwo na tle rasistowskim:

Zwykle przestępstwo (takie jak morderstwo, napaść i pobicie, podpalenie bądź zniewaga) popełnione z pobudek rasistowskich (przestępstwa na tle rasowym) i inne przestępstwa, w których element rasistowski jest nieodłącznie związany z przestępstwem (taki jak podżeganie do nienawiści rasowej lub udział w organizacji rasistowskiej).

Niedostateczna liczba działań policyjnych:

Gdy policja jest mniej skłonna do zapewnienia wystarczających działań oraz pomocy na rzecz członków społeczności mniejszościowych, w sytuacji, gdy są oni ofiarami przestępstw.

Przy wsparciu finansowym z Programu Praw Podstawowych
i Obywatelstwa Unii Europejskiej
Numer Kodu Projektu: JUST/2012/FRAC/AG/2848

